

Hans de Boer en de objectiviteit van de economische journalistiek

Martin Visser

Journalisten, ook economische journalisten, moeten zich tot op zekere hoogte aanpassen aan hun lezers. Dat uit zich in onderwerpkeuze en toon. Maar diezelfde lezers verwachten ook objectiviteit en kritische distantie van hun krant. Aan de hand van mijn langjarige journalistieke relatie met Hans de Boer laat ik zien hoe dit in de praktijk uitpakt.

In september 2014 pleitte Hans de Boer voor een fikse lastenverlichting. De Telegraaf opende er de krant mee: 'Geld terug naar de burger'. De werkgeversvoorman vond dat burgers én bedrijven na jaren van bezuinigingen en lastenverzwaringen er nu wel recht op hadden om 10 tot 15 miljard euro terug te krijgen.

Twee dagen later stond er in diezelfde Telegraaf een column van mijn hand. Mij viel op dat de voorzitter van werkgeversorganisatie VNO-NCW wel miljarden aan belastinggeld opeiste, maar helemaal niet openstond voor allerlei andere politieke wensen en ideeën over de belastingen. De Boer zag niets in hogere belastingen op vermogen, niets in een hogere milieubelasting, niets in aanpassingen van de hypotheekrenteaftrek. Er bleef een ordinaire lobby over: er moest poen op tafel. "Al die werkgeverswensen moeten ergens van worden betaald", schreef ik.

Het schoot de 'Maliatoren' in het verkeerde keelgat. Een medewerker van De Boer mailde mij prompt als reactie op de column: "Had wel wat meer support verwacht van De Telegraaf in onze kruistocht om de miljarden die de overheid heeft opgehaald bij burger en bedrijf terug te krijgen. Moet de krant van ondernemers en burgers toch aanspreken."

Dat uitgerekend het clubblad van VNO – zo zie ik onze krant niet, zo ziet VNO dat soms zelf – een kritisch stuk schreef over de oproep van hun voorman, viel slecht. Ik vind het een mooie voorbeeld om mee te illustreren op welke manier ik als financieel journalist probeer om objectief te blijven. Met de inmiddels overleden Hans de Boer had ik een heel goed contact. Laten we eerlijk zijn, we hadden elkaar ook nodig. Hij kon het platform van zo'n grote krant goed gebruiken, voor mij is de werkgeverslobby een bron van informatie. En van heerlijke interviews uiteraard, want laat ik ook niet vergeten wat een plezier het was om deze uitgesproken Fries met regelmaat te mogen interviewen.

Ben je als financieel journalist objectief? Partijdig misschien zelfs? Of ben de neutraliteit zelve, een onberispelijk en soms wat saai iemand die alleen met feiten bezig is en op geen enkele manier kleur bekent?

Het is een beetje zoeken naar woorden, deels is deze discussie semantisch. Want natuurlijk probeer ik neutraal tegenover onderwerpen te staan. En mijn eigen opvattingen op afstand te houden. Maar tegelijkertijd is het (financiële) journalistiek mensenwerk. Ik neem mezelf mee in de stukken die ik schrijf. Ik maak de keuze voor een onderwerp, ik bepaal wat ik interessant genoeg vind om tijd aan te besteden. Natuurlijk zijn er criteria om te bepalen wat wel of geen nieuws is, maar uiteindelijk maak ik die afweging zelf. Met mijn redactie uiteraard.

Ik schrijft ook voor mensen. Mensen die de krant lezen, die betalen om het dagblad thuisbezorgd te krijgen, die betalen voor een goedgevulde website. Die mensen worden aangetrokken door de stijl van de krant, de toon, de opmaak, de signatuur. Uiteindelijk is de krant ook een product die aan de man gebracht moet worden en dus bereiken kranten bepaalde doelgroepen.

Jarenlang schreef ik voor Het Financieele Dagblad. Toen was mijn toon anders, de informatiedichtheid was anders, de selectie van de onderwerpen was anders, de invalshoeken waren anders. Het zou raar zijn als dat niet zo was. Terwijl ik bij het FD louter voor beslissers schreef, bereik ik bij De Telegraaf mensen van de bar tot de boardroom, zoals ik me dat wel eens heb laten vertellen. Alle niveaus dus. Met als gemene deler dat de krant voor een breed publiek is en dus de gewone man moet aanspreken. Dat betekent bijvoorbeeld dat het FD andere keuzes maakt als het over klimaatbeleid schrijft. Niet voor niets vestigde De Telegraaf bij de onderhandelingen aan de klimaattafels al heel snel de aandacht op het draagvlak van de maatregelen en de kosten voor de doorsnee burger.

Is dat dan populistisch of oppervlakkig? Nee, dat lijkt me niet. Het is een punt dat bijvoorbeeld ook Kim Putters van het Sociaal en Cultureel Planbureau steeds aansnijdt. En inmiddels is er een heuse Commissie-Brenninkmeijer aan te pas gekomen om te adviseren hoe burgers betrokken kunnen worden bij vergaande klimaatmaatregelen.

Ik heb Hans de Boer niet voor niets aangehaald bij de aftrap van dit stuk. Want de manier waarop ik over hem en de werkgeverslobby heb geschreven zegt veel over mijn journalistieke aanpak. Ja, mijn krant wordt goed gelezen door ondernemers. De achterban van VNO-NCW en MKB-Nederland zijn dus heel belangrijk voor de Financiële Telegraaf. Als je ergens dat ondernemersgevoel wilt voelen, is het in de kolommen van mijn krant.

Maar dat betekent niet dat ik alle lobby van de werkgevers kritiekloos slik. Sterker nog, ik vind dat ik die des te scherper moet volgen. Juist omdat die natuurlijke link er is. Ik vind dat er ruimte moet zijn om het ondernemersgeluid te laten horen. Wat mij betreft betekent dat tegelijkertijd dat ik die des te kritischer bejegen.

En dus heb ik in de afgelopen jaren zeer geregeld (grote) interviews gebracht met voorzitters van de werkgevers, zowel VNO-NCW als MKB-Nederland, maar heb ik die vervolgens ook aan kritische vragen onderworpen, heb er scherpe analyses aan besteed en pittige columns. “Was sich liebt das neckt sich.” Zoiets. Als financieel journalist wil ik nooit een kritiekloos doorgefluik zijn en dus schuurt het dan des te meer.

Met als gevolg dat ik me destijds ook met enthousiasme heb gestort op de discussie over de afschaffing van de dividendbelasting. Ik benaderde een hele batterij economen en fiscalisten. Tien reageerden er op mijn vragenlijst en negen daarvan vonden dit VNO-idee niks. Met goede argumenten.

En dus schrijf ik kritisch over de beloning aan de top. Over belastingontwijking. Over de aanhoudende lobby tegen een CO₂-belasting. Over bonje tussen het grootbedrijf en de échte ondernemers in het mkb. Over achterblijvende cao-loonstijgingen. Over de problematiek van ongelijkheid in Nederland.

Ik ben ervan overtuigd dat die insteek bijdraagt aan de geloofwaardigheid van mijn journalistieke werk. Het is onzinnig om pro-bedrijven en daarmee anti-vakbond te zijn. Ik vind bepaalde sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen belangrijk en relevant en dus wil ik erover schrijven, wil ik er alles van weten, wil ik het uitzoeken en vervolgens ook de mechanismen achter de schermen beschrijven en openbaar maken voor het grote publiek.

De kunst is om dat te doen op een faire manier. Want alleen dan hou je de contacten goed, contacten die je nodig hebt om een verhaal van alle kanten te kunnen beschouwen en beschrijven. Als dat allemaal lukt, draagt deze kritische werkwijze uiteindelijk ook bij aan de geloofwaardigheid van de mensen waarover ik schrijf.

Ik haal opnieuw Hans de Boer erbij. Als voorbeeld wederom. Omdat het met hem zo lekker kon schuren en knetteren en er tegelijkertijd wederzijds respect was voor elkaars rollen. Wat ik met die geloofwaardigheid bedoel? Toen De Boer zich realiseerde dat zijn lobby voor de afschaffing van de dividendbelasting faliekant mislukt was, kreeg ik na lang aandringen een groot interview met hem. Daarin blikten we terug. Hij constateerde dat er een kloof was ontstaan tussen hem en het grote bedrijfsleven aan de ene kant en politiek en samenleving aan de andere kant. Hij moest de knauw van de mislukte lobby duidelijk nog verwerken, want hij vond nog altijd dat hij inhoudelijk gelijk had. Maar hij deed ook een eerste poging om die verwijdering tussen bedrijfsleven en maatschappij te analyseren en te verklaren.

Het was het spannendste interview dat ik met hem heb gehouden. Via mij sprak hij ondernemend Nederland aan, zijn eigen achterban. Maar daarmee was het nog geen thuiswedstrijd. Het knetterde, want er waren vele scherpe vragen te stellen. Juist door die kritische houding werd het gesprek geloofwaardig, voor beide partijen. Ik zag hem worstelen, want hij was spreekbuis geworden van het grootbedrijf terwijl zijn hart altijd bij de gewone ondernemer had gelegen. Ik heb geprobeerd die worsteling, dat zoeken naar

woorden en verklaringen, zo goed mogelijk te vangen in het uitgewerkte interview. Dit was geen scoop, geen wereldprimeur. Maar ik vond het gesprek memorabel en belangrijk.

In het afscheidsinterview dat ik met hem had, kwam onze verhouding ter sprake. Gewoon on the record. "U bent regelmatig kritisch op me. Dan loopt u te zeiken", zei hij, refererend aan vervelende columns. "Mijn kinderen zeggen tegen me: waarom praat je met die Visser? Want als je hem nodig hebt, dan hakt ie op je in. Maar ik zie je als een econoom. Je bent ook journalist, dus je moet zorgen dat die krant een goede oplage heeft. Dat snap ik ook wel. Maar ik zie je ook als een econoom. In de vertaalslag, in complexe dingen naar een publiek toebrengen, daar heeft u een belangrijke rol in."

Ik stel er geen eer in om niet meer *on speaking terms* met iemand te zijn omdat ik die persoon zo lekker heb aangepakt. Ik zie daar niet de toegevoegde waarde van in. Wat De Boer hier zei, vatte het voor mij samen. Allebei speelden we onze rol. En daarbij hoort dat het soms schuurt en botst. Anders doe ik mijn werk niet goed. Maar er is ook wederzijds respect, professionaliteit van beide kanten.

Niet veel later overleed Hans de Boer. Ik was er echt door aangedaan. Op dat moment was ik ook de schrijver voor een ondernemerskrant en mocht ik dus uitpakken met een redelijk persoonlijk in memoriam. Daags daarna schreef ik ook nog een column over mijn relatie met hem. Daarin kwam ik terug op die eerdere column uit 2014 waar hij en zijn medewerkers zo door geraakt waren. Het had hem namelijk nogal dwarsgezeten en hij belde er destijds maanden later een keer op zaterdag over op. De lucht moest worden geklaard.

Dat was toen ook gelukt. Het tekende de preciaire verhouding die je kan hebben met mensen die je nauwgezet en dus kritisch volgt.

Ik besloot mijn column met een anekdote:

Jaren later kreeg ik naar aanleiding van een andere column een appje: "Goed stukje."

"Dat ik dat nog eens mag horen", antwoordde ik.

Direct kwam er terug: "We gaan er geen gewoonte van maken."

Als ik dit nu teruglees, hoor ik er in mijn hoofd geluid bij: zijn schaterlach.

Auteur

Martin Visser is journalist bij De Telegraaf.